

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิดทางการเมืองของสุลต่าน ทีวีรักษ์

นายพงศ์เชษฐ์ รุจิระชุนท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๗

ISBN 974 - 563 - 657 - 6

010132

116580928

THE INFLUENCE OF BUDDHISM ON THE POLITICAL
THOUGHT OF SULAK SIVARAKSA

Mr. Pongchate Rujirachoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิดทางการเมือง
ของสุลัดกันณ ศิวรักษ์

โดย

นายพงศ์เชษฐ์ รุจิระชุนท์

แผนกวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

สุประคิษฐ์ บุณนาค

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ สุประคิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว)

สมบุญ สุขสำราญ
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ สุขสำราญ)

วิทยา สุจริตชนารักษ์
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิดทางการเมือง
ของสุลักษณ์ ศิวรักษ์

ชื่อนิสิต

นายพงศ์เชษฐ์ รุจิระสุนท์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตชนารักษ์

ภาควิชา

การปกครอง

ปีการศึกษา

๒๕๒๖

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อ
ความคิดทางการเมืองของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ (พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๒๗) ทั้งนี้เนื่องจาก
สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นนักคิดทางการเมือง ที่เสนอให้นำพุทธศาสนามาแก้ไขปัญหาทาง
การเมืองไว้อย่างเด่นชัด และมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้นักศึกษา ปัญญาชนจำนวน-
มากเกิดความตื่นตัว เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อ
เมืองไทยมาโดยตลอด

จากการศึกษาควยวิธีสำรวจเอกสาร ประกอบกับการสัมภาษณ์สุลักษณ์
ศิวรักษ์ โดยตรง ผู้เขียนพบว่า สุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีความคิดทางการเมืองที่มี
ลักษณะเด่นเป็นพิเศษ คือ เป็นการผสมผสานระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองแบบ
อนาธิปไตยและประชาธิปไตยเข้ากับพุทธศาสนาที่เขาเข้าใจ แม้ว่าอุดมการณ์
ทางการเมืองดังกล่าวและพุทธศาสนา จะพัฒนามาจากแนวความคิดที่แตกต่างกันคือ
แนวความคิดแบบตะวันตกและตะวันออก ก็ยังสามารถผสมผสานเข้ากันได้ เพราะมี
พื้นฐานมาจากความเชื่อในเรื่องอิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ
เช่นเดียวกัน

การที่พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดทางการเมืองของสุลัดกัน คิวรักัน เขา จึงปฏิเสชการแก้ไขปัญหาทางการเมืองแบบสูตรสำเร็จและการใช้ความรุนแรง ตาม ความคิดของเขา การแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคม จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง อย่างรอบคอบถึงขั้นพื้นฐาน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงเฉพาะรูปแบบการเมืองและการปกครอง เท่านั้น หากแต่จะต้องเปลี่ยนแปลงที่ปัจเจกบุคคล ให้มีลักษณะสันโดษ มีชีวิตที่เรียบง่าย และปราศจากการเบียดเบียนกันโดยสิ้นเชิง รวมทั้งมีความยึดมั่นในจริยธรรม กล้าที่จะ ต่อสู้เพื่อความถูกต้องและความยุติธรรมในสังคม โดยใช้สติปัญญาและความเมตตาเป็น พื้นฐาน ลักษณะของปัจเจกบุคคลดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นได้โดยการขจัดความยึดมั่นในตัวคน (อัครวาทุปาทาน) ควบคู่การปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา จนเข้าใจสภาวะกิเลส ของตนเองและธรรมชาติของมนุษย์และสังคมได้อย่างแจ่มแจ้ง เมื่อปัจเจกบุคคลมี ลักษณะดังกล่าวนี้แล้ว ย่อมทำให้หน่วยย่อยในสังคม ซึ่งประกอบด้วยปัจเจกบุคคลดังกล่าว สามารถดำรงอยู่ได้อย่างอิสระ ควบคู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะเป็นผลให้สังคมอัน เป็นหน่วยใหญ่มีความสงบสุขและไม่สามารถจะเป็นเผด็จการใด (สุลัดกัน คิวรักัน ปฏิเสชเผด็จการทุกรูปแบบ) เนื่องจากปัจเจกบุคคลมีขีดความสามารถสูง คุมครอง จึงต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของปัจเจกบุคคล รวมทั้งดำเนินการทั้งปวง เพื่อ ประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ความคิดเกี่ยวกับสังคมดังกล่าวนี้ สุลัดกัน คิวรักัน ได้รับ อิทธิพลมาจากการศึกษาสังคมสงฆตามหลักพุทธศาสนา เขามีทัศนะว่า หากสามารถนำ สังคมสงฆมาเป็นตัวอย่าง เพื่อประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันได้ ก็ย่อมจะ เกิดประโยชน์สูงสุดในการแก้ไขปัญหามทางการเมืองและสังคม

อย่างไรก็ตาม การนำพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามทางการเมืองและสังคม ตามแนวทางที่สุลัดกัน คิวรักัน เสนอนั้น ผู้เขียนมีข้อสังเกตและ ขอเสนอแนะดังนี้

๑. ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุ ที่ทำให้อุดมการณ์แบบพุทธไม่สามารถมีบทบาท ในการพัฒนาการเมือง ทั้ง ๆ ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานและต่อเนื่อง

๒. การที่จะทำให้อุดมการณ์แบบพุทธ เป็นพลังทางการเมืองได้นั้น จำเป็น
ต้องมีการรวมกลุ่มของชาวพุทธ และจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรทางการเมือง

๓. การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหามหาทางการเมืองและสังคมนั้น
ควรจะต้องมีการศึกษาพุทธธรรม ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เสียก่อน ทั้งในทางทฤษฎีและ
การปฏิบัติ และควรจะนำมาใช้อย่างระมัดระวัง เพื่อมิให้เป็นการทำลายคุณค่าของ
พุทธธรรมไปโดยไม่รู้เท่าทัน

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9

Thesis Title   The Influence of Buddhism on The Political Thought of Sulak Sivaraksa

Name   Mr. Pongchate Rujirachoon

Thesis Advisor   Assistant Professor Withaya Sucharitha narugse, Ph.D.

Department   Government

Academic Year   1983

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the influence of Buddhism over Sulak Sivaraksa's political thought (A.D. 1932 - 1984). S.Sivaraksa is a political thinker who suggests that Buddhism can solve political problems. His opinions have aroused students and intellectuals who are encouraged to participate in politics, bringing impact to bear upon Thai politics.

Through documentary research and face-to-face interview, the writer finds that part of S.Sivaraksa's political thought encompasses two ideologies: anarchism and democracy on the one hand and on the other it has been influenced by his appreciation of Buddhism. Although these are developed from different concepts: Western concept and Eastern concept, they share basic beliefs in liberty, freedom, equality and brotherhood.

Because of Buddhist influences, S.Sivaraksa refuses to solve political problems by using ready made formula and violence.

2

In his opinion, to really solve political and social problems, it is imperative to bring about basic changes both in political and societal domains. Mere changes in political and governmental pattern are not enough, changes must occur in individuals also. They must be self-contented, leading a simple life, and seeking no advantages over each other. They must possess ethics and can courageously fight for the truth and equity within the society by using their intelligence and compassion as a basis. These kinds of virtue will belong to the individuals who can get rid of their self-centre by practising Buddhist principle which will lead them to understanding their "Kilesa" (the unwholesome thought that makes them unhappy) and the nature of humanity and society clearly. As such, small units in the society, or these individuals, can exist independently but with mutual help. As a result, the society will be peaceful and will not be ruled by dictator (S. Sivaraksa objects all types of the dictatorship). As the individuals are highly capable, governors must respect and accept their opinions. Then all of the activities in the society will be of the interest of the majority. S.Sivaraksa's thinking has been influenced by his knowledge of sangha society. He suggests that if we can use the sangha society as a model and adapt it to the present situation, it will be of great help in solving the political and social problems.

Nevertheless, the writer has three observations on adapting Buddhism to solve political and social problems. They are:

1. We should study why Buddhist ideology cannot contribute to political development despite its long and continuous history.

2. In order to make Buddhist ideology a political force, the Buddhists must be organized as political groups.

3. In applying Buddhist dharma to solve political and social problems, a thorough understanding both in terms of theory and practices of the dharma must be done with caution to avoid unwittingly derogatory consequences on the dharma.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งคุณอาทร เฑระธาดา คุณสันติสุข โสภณศิริ และโครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ช่วยเหลือคาน ขอมูล ตลอดจนคุณอาจารย์ประสิทธิ์ประสาทความรู้และให้คำแนะนำต่าง ๆ ได้แก่ ศ. จรูญ สุภาพ ศ. ชัยอนันต์ สมุทวณิช รศ. พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว รศ. สมบูรณ์ สุขสำราญ และ ผศ. กนก วงศ์ตระหง่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผศ. วิทยา สุจริตชนารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอระลึกถึงพระคุณของ พ.ศ.อ.คำรวิทย์ - ฉวีวรรณ รุจิระชุนท์ บิดามารดาของผู้เขียน รวมทั้งคุณตาพรหม - คุณยายพร้อม พรหมภูเบศ ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาและโศกสนับสนุนบุตรหลานทุกคนในเรื่องนี้มาโดยตลอด และที่สำคัญคือ หลวงปู่คุณย์ อตุโล (พระราชวุฒาจารย์ วัดบูรพาภิราม อ.เมือง จ.สุรินทร์) ผู้เป็นพระที่ป็นในทางธรรมของผู้เขียน

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่ให้อกำลังใจ และช่วยเหลือ เป็นอย่างดี โดยเฉพาะคุณมนี เลียงพันธ์ และคุณสุคใจ ปันเหนงเพชร ที่ได้ช่วยเหลือ ในการพิมพ์งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นรูปเล่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
รายการตารางประกอบ	๘
บทที่	
๑. บทนำ	๑
ความเป็นมา	๑
ความสำคัญของปัญหา	๒
วัตถุประสงค์	๕
ขอบเขตการศึกษา	๕
สมมุติฐาน	๕
วิธีการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๖
ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง	๖
โครงสร้างของวิทยานิพนธ์	๒๐
๒. ประวัติ ประสพการณ์ และความคิดทางการเมืองของ สุลักษณ์ ศิวรักษ์	๒๑
ประวัติของสุลักษณ์ฯ	๒๒
ประสพการณ์และพัฒนาการทางความคิดของ สุลักษณ์ฯ	๒๔
ความคิดทางการเมืองของสุลักษณ์ฯ	๔๘
สรุปวิเคราะห์	๕๕

๓.	การวิเคราะห์อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิด	
	ทางการเมืองของสุลัดกันณ ศิวรักษ์	๖๕
	ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาของสุลัดกันณา ..	๖๖
	ประสบการณ์เกี่ยวกับพุทธศาสนาของสุลัดกันณา ..	๘๒
	การประยุกต์พุทธศาสนามาใช้ทางการเมืองของ	
	สุลัดกันณา	๘๘
	สรุปวิเคราะห์	๑๐๖
๔.	บทสรุป	๑๒๗
	สรุปวิเคราะห์	๑๒๗
	ข้อสังเกต	๑๕๔
	บรรณานุกรม	๑๕๗
	ประวัติ	๑๖๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการตาราง

ตารางที่

หน้า

๑	เปรียบเทียบการพัฒนาในแง่ศาสนธรรมกับวัตรธรรม	๘๒
๒	เปรียบเทียบทัศนะที่แตกต่างกันระหว่างเถรวาทกับ มหายาน	๘๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย